

Sosyal Medyada Sharenting Kavramı ve Ulusal Mevzuatta İncelenmesi

Meryem Işıl ERDEM*

Özet

Geleneksel medyadan, sosyal medya çağına geçilmesi ile birlikte sosyal medya platformları hayatımızda önemli bir yer kaplamaya başlamıştır. Sosyal medya mecralarında ortaya çıkmaya başlayan popüler kültür ise toplumu farklı açılardan etkisi altına almaktadır. Özellikle, son yıllarda sosyal medyanın kullanımının artması ve yaygınlaşması toplumda sosyolojik ve psikolojik değişimler yaratmıştır. Bu değişimler ebeveyn-çocuk ilişkilerine de yansımaktadır. Günümüzde ebeveynler, çocuklarını ve onların özel anlarını sosyal medya platformlarında paylaşmaktadır. Bu durumun hukuk dünyasına yansımaları ise kaçınılmaz olmuştur. Bu çalışmada, ebeveynleri tarafından küçük yaşlarda dijital ayak izi oluşturulan çocukların hakları ile ilgili inceleme velayet hakkı kapsamı esas alınarak hazırlanmıştır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle sharenting kavramı ve nedenleri açıklanmıştır. Ardından sharenting eyleminin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri incelenmiştir. Çalışmada anne ve babaların, çocuklarının özel hayatlarını sosyal medyada yayınlamalarının hukuki boyutu, ulusal mevzuat göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Velayet Hakkı, Sharenting, Sosyal Medya, Hukuki Sorumluluk.

The Concept of Sharenting in the Social Media and its Analysis in National Legislation

Abstract

With the transition from traditional media to the era of social media, social media platforms have started to occupy a significant place in our lives. Popular culture, which has started to emerge in social media channels, affects society from different perspectives. In particular, the increase and widespread use of social media in recent years has created sociological and psychological changes in society. These changes are also reflected in parent-child relationships. Today, parents share their children and their special moments on social media platforms. The reflection of this situation on the legal world was inevitable. This study was prepared based on the right of custody to examine the rights of children whose digital footprints were created by their parents at an early age. To better understand the subject, firstly, the concept of sharenting and its reasons are explained. Then, the negative effects of the act of sharing on children were examined. In the study, the legal dimension of parents' publishing their children's private lives on social media has been examined by considering national legislation.

Keywords: Custody, Sharenting, Social Media, Legal Liability.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara / Türkiye, e-mail: mrym.isil.rdm@gmail.com

ORCID : <https://orcid.org/0000-0003-0339-8408>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Erdem, M. I. (2022). Sosyal Medya Çağında Sharenting Kavramı ve Ulusal Mevzuatta İncelenmesi.

Külliyeye, 3(2), 165-183. DOI: 10.48139/aybukulliyeye.1057938

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
14 Ocak 2022	07 Haziran 2022	İnceleme Makalesi	165-183
14 January 2022	07 June 2022	Review Article	

Extended Abstract

Social media has left its mark on the whole world in the 21st century. It has influenced every field from social life to education, from health to economy. It only takes a few seconds for a social media user to interact with other users. The easy accessibility of technological devices and social media causes social and legal problems. The negative effects of social media can be reduced by the cooperation of many professionals, especially lawyers, social scientists, sociologists and psychologists.

Social media has led to the emergence of new types of crimes by enabling many crimes to be easily transferred to the online environment. Users are faced with many types of crimes such as insults, threats, violation of privacy, use of personal data, and fraud on social media. In addition, the unconscious use of social media causes social and family corruption. Because of the most important condition of keeping up with innovations in education. In these platforms, where it is possible to earn income in many different ways, users need to have information about their rights and responsibilities in the IT world. The study has been prepared to emphasize the legal

Today, many parents actively use social media. Parents share their children's private images and videos on their social media accounts, sometimes emotionally and sometimes out of concern for gain. These shares, called "Sharenting", can cover every moment of children. Parents create virtual identities for their children even before they are born. Lawyers have an important duty to protect children from the harms of the digital world, every moment of which is reflected on social media platforms by their parents, such as their birth moments, toilet training, special days and holiday photos.

Legal norms must be dynamic to be effective and valid in the face of social needs and technological developments. However, a certain time is needed for technological developments to enter the lives of individuals and for protective and preventive measures to be taken. For this reason, sharenting, which is a very new concept for Turkey and increasing rapidly, could not be evaluated separately in the legislation. However, with the relevant provisions of many legal regulations, especially the Constitution, Turkish Civil Code, Turkish Penal Code, Child Protection Law, Personal Data Protection Law, Regulation of Publications Made on the Internet and the Law on Combating Crimes Committed Through These Publications, children are tried to be protected from the harms of the virtual world.

The first thing to consider when evaluating the sharenting action is the quality of the shares. Every sharing of parents about their children is not included in this concept. While evaluating the sharenting action, the purpose, quality and frequency of the sharing should be considered. Sharing that causes the Sharenting may violate the personality rights of the minor. The child's best interests and the limits of the parent's right of custody may come into conflict. While it violates the privacy of the child's private life, it also causes damage to the concept of privacy. In addition, considering the difficulty of eliminating the data in the virtual environment, the minor's right to be forgotten is also violated.

Users who make their parenting status a profession share their children's private moments on their public social media accounts without privacy settings. There are even parents who advertise to reach more followers. Children can be exposed to hurtful and destructive criticism on social media platforms that can be accessed even with fake profiles. This situation leaves children vulnerable to pedophiles in the virtual environment. This situation creates problems in terms of children's development and psychology.

To protect children, it is necessary to inform parents that even sharing in good faith can lead to dangerous consequences in the virtual environment. The awareness level of society should be increased through traditional media and new media. Judicial protection should be applied effectively

by preparing special legal and penal regulations on the subject. This study, it is aimed to contribute to the legal literature by examining the act of sharing in the Turkish legal system. The study also expands the academic knowledge by emphasizing the legal dimension of the harms of sharenting and giving information about the rights and responsibilities of the users. The findings will help to improve the Turkish legal system within the scope of the development and protection of children.

Giriş

İnternet ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte radyo, televizyon, gazete gibi geleneksel iletişim araçları yerini yeni medya araçlarına bırakmaya başlamıştır. Önceleri tüketici konumunda bulunan bireylerin, yeni medya ile birlikte üretici hale gelmesi kullanıcıların internet ortamında aktif rol oynamasına sebep olmuştur (Medin, 2017). İnternet henüz 20. yüzyılda hayatımıza girmiş olsa da insanlık tarihine etkisi açısından sanayi devrimi ile dahi karşılaştırılmaktadır (Koç & Kaynak, 2009). Bilim, eğitim, ticari, eğlence gibi birçok amaca hizmet eden internet artık hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (Acun, 2000). Çift yönlü iletişim, kolay erişilebilirlik gibi donanımlara sahip (Vural & Bat, 2010) web 2.0 tabanlı sosyal medya uygulamalarının ortaya çıkması ile birlikte, dünya genelindeki kullanıcılar arasında bulunan fiziki sınırı ortadan kaldırmıştır. Bu sayede internete bağlı olan kullanıcılar diledikleri anda fikirlerini, düşüncelerini veya özel anlarını farklı içerik formatları ile tüm dünyanın erişebileceği şekilde paylaşma olanağı elde edebilmektedir. Bunun için birçok farklı sosyal medya platformu bulunmaktadır. Anlık mesajlaşma ihtiyacımızı WhatsApp ile, önemli dokümanlarımızı iletme ve iş iletişimi gereksinimini e-maillerle karşılamak artık modern çağın bir parçası olmuştur. Bunun yanında şahsi fotoğraflarımızı, videolarımızı ve düşüncelerimizi Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter, Youtube vb. birçok sosyal medya mecraları ile gerçekleştirebilmekteyiz. Hatta günümüzde sosyal medya platformları kazanç elde etme amacıyla dahi kullanılmaktadır (Maraşlı Dinç, 2019). Youtuber, blogger, fenomen, influencer gibi çeşitli kavramlar adı altında farklı mecralardan yüksek meblağlarda kazanç elde eden kullanıcılar bulunmaktadır.

Sosyal medya ile farklı ve yeni meslek dallarının ve kavramların oluştuğu gözlemlenmiştir. Sosyal medya danışmanlığı, sosyal medya uzmanlığı, marka temsilcisi, kitle yöneticiliği, influencerlık, youtuber vb. yeni meslek dalları oluşurken halihazırda var olan birçok meslek de dijital dünyaya taşınmaya başlamıştır. Örneğin, gurmelik ile ilgilenen içerik üreticiler instagram ve youtube benzeri platformlarda yeme-içme-tadım tanıtımlığı yaparak; aşçılık mesleğini, videolar veya bloglarda yemek tariflerini paylaşarak dijital platformlara taşımışlardır. Hatta mankenlik/ modellik gibi meslekler bile sosyal medya da farklı versiyonlarda yapılmaktadır. İçerik üreticiler birtakım kombinler yapıp takipçilerine paylaşımına sunarak kazanç elde edebilmektedir. Benzer şekilde güzellik salonlarının diğer bir alternatifi olarak makyaj, güzellik ve bakım tüyoları vererek kazanç sağlayan çok fazla kullanıcı bulunmaktadır. Eğlenceden eğitime, sağlıktan siyasete kadar her alanda ve sektörde farklı mesleklerin alternatifi olarak

dijital dünyada kendine yer bulan kullanıcılar bu durumu aile ve özel hayatlarından ne kadar uzak tutabilmektedir?

Sosyal medya platformları ile ebeveynlik anlayışı da değişime uğramaya başlamıştır. Sosyal medyada, blogger anneler ve dijital çocuklar olarak nitelendirilebileceğimiz yeni bir kitle oluşmaktadır. Popüler kültürün etkisi ile oluşan yeni model ebeveynler, çocuklarının her anını sosyal medya hesaplarından paylaşmaktadır. Hatta ebeveynler, çocuklarını paylaştığı gönderilerin daha fazla kişiye ulaşması için emek harcamaktadır.

Sosyal medya yakın geçmişte hayatımıza girmiştir. Doğal olarak, sosyal medya ile ortaya çıkan ebeveynlik modelinin tarihi de oldukça yakın geçmişe dayanmaktadır. Geleneksel aile ortamında, yabancılarla konuşulmaması tembihlenerek büyütülmüş insanları, çocuklarının tüm özel görüntülerini dijital dünyaya taşıyan ve herkese ulaşması için emek harcayan ebeveynler haline getiren bu kültürün hem hukuki hem de sosyolojik boyutu incelenmelidir.

Dijital Ebeveynler ve Sharenting Kültürü

We are social 2021 raporuna göre Türkiye’de nüfusun %77,7’ si internet kullanıcısı olup, %70,8’i aktif sosyal medya kullanıcısıdır. Instagram, Youtube, Facebook sık kullanılan sosyal medya platformları arasındadır. Yetişkin nüfusun yaklaşık %69’u Instagram, %65’i Youtube, %57’si Facebook kullanmaktadır (WeAreSocial & Hootsuite, 2021). Sosyal medya kullanım oranının artmasıyla birlikte, kullanıcılar daha geniş kitlelerle etkileşim kurmak istemektedir. Bu amaçla bireyler, sosyal medya mecralarında kendilerine bir sanal kimlik oluşturmaktadır (Uzun, 2020). Bazı anne ve babalar, bu sanal kimliklerini ebeveynlik rolü üzerinden oluşturmaktadır. Ancak sosyal medya ebeveyni olmanın ilk koşulu, görüntülerinin ve birçok özel anının paylaşılabilmesi dijital çocukların varlığıdır. Ne yazık ki, bazı ebeveynler sosyolojik ve hukuki sonuçlarını düşünmeden, beğenilme kaygısının ön planda olduğu bu platformlarda çocuklarını sıklıkla paylaşmaktadır.

Çocuğun her anının ve görsellerinin sosyal medyada ebeveynler tarafından sıklıkla paylaşılması anlamına gelen ‘sharenting’ kavramı, İngilizce de share (paylaşmak) ve parenting (ebeveyn) kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur (Dursun, 2019; Uzun, 2020). ‘Sharenting’ kavramı ilk kez Collins sözlüğünde tanımlanmış olup, çocuk hakkında çok fazla bilgi ve veri paylaşımı anlamına gelmektedir (Collins, 2022). Tanımının sınırları ise tam olarak belli olmamakla birlikte ihlale yol açabilecek paylaşımların sınırları tartışılan noktalardandır (Uzun, 2020). Dijital ebeveynlik cinsiyetten ayrı bir kavram olmasına rağmen bu tür paylaşımların sosyal medyada kadınlar tarafından daha çok yapılmasından bahisle çalışmalarda daha çok dijital annelik üzerinde durulmaktadır (Ayhan & Öztürk, 2021).

Modern Çağda, birçok kadın gebe kaldıkları andan itibaren çocukları adına Instagram hesabı açmaktadır. Ebeveynler bireysel hesaplarında yahut çocukları için

açmış oldukları bu hesaplarda, çocuklarının ultrason fotoğraflarından başlayıp her anlarını paylaşmaktadır (Brosch, 2016). Sosyal medyadaki gizlilik ayarları herkese açık olan kullanıcılar, paylaşımlarının daha fazla kitleye ulaşması amacıyla hashtag (etiketleme) yapmaktadır. Bu sayede çok hızlı bir şekilde paylaşımları diğer kullanıcıların sayfalarına düşmektedir (Çimke et al., 2018). Doğumdan hemen sonra veya doğumdan önce çocuklarına dijital kimlik oluşturan ebeveynler maddi ve manevi kazanç sağlarken, bu durum çocuklar için sosyolojik, psikolojik ve hukuki açıdan tehlikeli olabilmektedir.

Takipçi sayısını arttırmak, fenomen olmak gibi arzuları taşıyan ebeveynler bazen hayallerine ulaşabilmek için annelik-babalık unvanlarını kullanabilmektedir. Bazı kullanıcılar Instagram annesi olabilmek için, çok küçük yaşta çocuklarına makyaj yaparak, moda ikonu gibi giydirerek diğer kullanıcıların beğenilerine sunmakta herhangi bir sakınca görmemektedir (Erişir & Erişir, 2018).

Birçok sosyal medya kullanıcısı gibi dijital anneler de aslında, sahip olmayı hayal ettikleri hayatları sosyal medya sayfalarında paylaşmaktadır. Kendilerini akademisyen anne, ikiz annesi, üçüz annesi, çalışkan anne, koşturan anne olarak tanımlayan (Duygulu, 2019) birçok dijital annenin arzusu en iyi eş, en iyi anne, en iyi kadın olduklarını ispatlamak ve diğer anneler ile etkileşim halinde olarak bilgi paylaşımı yapmaktır (Yazıcı & Özel, 2017). Çocukları ve anne olma becerileri hakkında olumlu geri dönüşler ve beğeniler alınması ise anneleri motive etmekte ve genellikle iyi niyetle bu paylaşım döngüsüne devam etmelerine sebep olmaktadır (Yavuz, 2020).

Popüler kültür, pazarlama ve reklamcılık faaliyetlerinin de farklılaşmasına sebep olmuştur. Günümüzde markalar da ürünlerini kullanıcılara ulaştırmak için daha samimi ve güvenilir reklam üretme ihtiyacı duymaya başlamıştır. Bu amaçla micro-celebrity (fenomen) ile iş birlikleri yapmaya başlamışlardır (Aslan & Ünlü, 2016). Fenomen olma hayalindeki ebeveynlerin ise bu markalarla iş birliği yapmaya başlaması anneliğin meslek haline dönüşmesine sebep olmuştur. Bu sayede yüksek takipçiye sahip anneler, çocukları için kullandıkları ürünleri reklam ve sponsorlar arayıcılığı ile karşılayıp kazanç elde etmeye başlamıştır. Birçok marka ile işbirliği yapan anneler ebeveynlikleri üzerinden para kazanırken çocuklarına verdikleri zararın farkında bile değildir (Yavuz, 2020). Öyle ki, gerçekte çocukları için ihtiyaç duymadıkları ürünlerin tanıtımını yapmak durumunda kalan ebeveynler hem diğer ebeveynlerin hem de çocukların tüketim çılgınlığına sürüklenmesine neden olduklarının farkına varamayabiliyorlar.

Dijital ebeveynler, ticari kaygıların dışında bazen komik olduğu düşüncesiyle bazen de ilgi çekici olduğu düşüncesiyle çocuklarının birçok duygu değişim anını da sosyal medyada paylaşabilmektedir. Çocuklarının öfke nöbetlerini, ağlama krizlerini veya huysuzluk yaptığı anları kayda alıp paylaşmakta sorun görmeyen ebeveynler, bu içeriklerle çocuklarına verdikleri zararın sonuçlarıyla yıllar sonra

dahi karşılaşabilir (Serçemeli, 2020). Çekirdek ailede kahkahalar atılarak izlenen çocukların videoları, sosyal medya da yabancılar tarafından aynı tepki ile karşılanamayabiliyor. Farklı sosyokültürel çevreden kullanıcılardan oluşan bu mecralarda, gönderilere acımasız ve eleştirel yorumlar yapıldığı sık gözlemlenen bir durumdur. Hatta birçok sosyal medya kullanıcısı gerçek kimliği ile değil sahte hesaplarla sosyal medyaya katılmaktadır. Kullanıcıların gerçek kimliklerinin dahi bilinmediği bu platformlarda, çocukların hakkında yorum yapabilme fırsatının verilmesi çocukların gelişimi açısından oldukça zararlıdır.

Sosyal medyanın ebeveynler tarafından bu şekilde kullanımının yaygınlaşması yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Örneğin; ebeveynleri tarafından çocuklara yaratılan dijital kimlikler, diğer kullanıcılar tarafından kendi çocuğuymuş gibi yeniden paylaşılabilir. Kendi görüntüleri üzerinde herhangi bir rıza dahi belirtecek yetkinliği olmayan çocuklar, ebeveyn paylaşımları sebebiyle dijital kaçırılma (digital kidnapping) tehlikesi ile karşılaşmaktadır (Ayhan & Öztürk, 2021).

Sanal ortamda bulunan verilerin hiçbir zaman tam anlamıyla ortadan kaldırılamayacağı düşünüldüğünde ebeveynlerin, çocuklarının görüntülerini paylaşma hususunda daha özenli ve dikkatli davranmaları gerekmektedir. Fiziksel olarak ulaşma imkanının olmadığı bir kitle ile çocuklarının plajda, banyoda, denizde vb. özel alanlarda görüntülerini paylaşan ebeveynler, çocukların mahremiyet alanını ihlal edebilmektedir. Çocukların görüntüleri pornografik sitelerde pedofili bireyler tarafından kullanılabilir (Akdi, 2016). Örneğin, ikiz çocuklarının tuvalet eğitimini paylaşan bir anne, daha sonra bu görüntülerin değiştirilerek pedofili bireyler tarafından sıkça kullanılan bir sitede yayınlandığı gerçeği ile yüzleşmek zorunda kalmıştır (Steinberg, 2016). Buna ek olarak, Avustralya e-güvenlik komiseri, ebeveynler tarafından masumca paylaşılan çocuk görüntülerinin çok büyük bir kısmının kategorilize edilerek pedofili sitelerinde yayınlandığını belirtmiştir (Yavuz, 2020).

Sharenting Eyleminin Türk Hukukuna Yansımaları

19. yüzyıla kadar çocukların bir birey olduğu, ailesi dahil olmak üzere herkese karşı birçok hakka sahip olduğu toplumların ne sosyal yaşantısında ne de hukuk sisteminde yer bulabilmiştir. Hatta dönemine göre gelişmiş sayılabilecek bir hukuk sistemine sahip olan Roma İmparatorluğu'nda dahi çocuk ebeveynlere ait bir mülk olarak görülmekteydi (Erkan, 1989).

Çocukların korunması amacıyla ilk kez 1912'de İsviçre'de milletlerarası bir merkez kurulması için çalışmalar yapılmıştır. Ancak 1. Dünya Savaşı nedeniyle çalışmalar kesintiye uğramıştır. Bu dönemde çocuklara fuhuş yaptırılması, çocukların köleleştirilmesi, kötü şartlarda madenlerde çalıştırılmaları gibi nedenlerle koruma altına alınma mecburiyetinin ortaya çıkması ile 1924 yılında 'Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi' Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilmiştir

(Özdemir & Ruhi, 2019). Bu bildirme 1931’de Gazi Mustafa Kemal tarafından onaylanarak Türkiye tarafından da kabul görmüştür.

Çocuk haklarına ilişkin evrensel düzenlemelerin yapıldığı ikinci önemli bildirme ise 1959 tarihli ‘Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi’ dir. Bu bildirme ile Cenevre Bildirgesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi esasına göre yeniden düzenlenmiş ve eğitim, sağlık, vatandaşlık gibi birçok temel hak sağlanarak çocuklar koruma altına alınmaya çalışılmıştır. Ancak bildirmelerin iç hukukta bağlayıcı olmaması sebebi ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989’da ‘Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ oybirliği ile kabul edilmiştir. Türkiye ise 1994 yılında sözleşmeyi onaylamıştır (Akyüz, 2020; Özdemir & Ruhi, 2019).

Çocuk Hakları Sözleşmesi incelendiğinde özellikle 16. , 18. ve 19. maddeler sharenting eylemi ile ilişkilendirilebilir (Kaya & Kaya, 2017). Sözleşmenin 16. maddesi çocukların özel yaşantısını ve aile hayatını koruyacak şekilde düzenlenmiş olup, çocuğun onur ve itibarına zarar getirilemeyeceğini belirtmektedir. 18. madde de ise çocuğun yetiştirilmesi hususunda ebeveynlerin sorumlu olduğu belirtilerek çocuğun yüksek yararı her şeyin üzerinde tutulmuştur. Çocuk, bakımı ile sorumlu tutulan kimselerin yanında iken maruz kaldığı tüm istismar, kötü muamele, bedensel, zihinsel zararlardan korunması için gerekli önlemlerin alınması hususunda ise 19. madde de ebeveynlere sorumluluk verilmiştir. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.8’de özel ve aile hayatına saygıyı düzenlemektedir. Maddeye göre aile hayatına saygı çocukları da kapsamaktadır (Erten, 2009).

Psikolojik, fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı bireyler ancak mutlu bir aile ortamında yetişir. Türk toplumunun aileye atfettiği değer ise oldukça fazladır. Bu nedenle çocuk yetiştirme hususunda aileye yüklenen ahlaki ve hukuki değerler çok eski çağlara dayanmaktadır. Ancak çocuk yararına konulmuş hukuki normlar tek başına yeterli olmayıp, önemli olan bu normların uygulanabilmesini sağlamaktır (Özdemir & Ruhi, 2019). Çocuğun güvenliğini sağlayabilmek amacıyla birçok mevzuatta çocuk hakları düzenlenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının görüntülerini sosyal medya mecralarından sıkça paylaşma eylemi çocuğun Türk Medeni Kanun¹’unda düzenlenen kişilik hakları ve velayet hükümleri başta olmak üzere birçok hakkını ihlal edici niteliktedir. Mahremiyet hakkını ihlal eden ebeveynlerin sharenting eylemi aynı zamanda Türk Ceza Kanun²’unda tanımlanan birçok suçta da örnek oluşturmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanun’u, 5237 sayılı Türk Ceza Kanun’u ile birlikte 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanun³’u ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi⁴ ve Bu Yayınlar

¹ Türk Medeni Kanunu (TMK), Resmî Gazete 24607 (8 Aralık 2001), Kanun No 4721

² Türk Ceza Kanunu (TCK), Resmî Gazete 25611 (12 Ekim 2004), Kanun No 5237

³ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), Resmi Gazete (7 Nisan 2006), Kanun No 6698

⁴ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun Kanun, Resmi Gazete (23 Mayıs 2007), Kanun No 5651

Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümleri başta olmak üzere birçok düzenleme ile çocuklar ebeveynlerine karşı korunabilir (Akdi, 2016; Ertuğrul, 2021; Kaya & Kaya, 2017; Uzun, 2020).

Sharenting eyleminin çocuklar üzerinde neden olabileceği olumsuz hususlara yukarıda değinilmiştir. Ebeveynlerin bilinçsizce paylaşım yapması, çocuklara psikolojik zararlar başta olmak üzere birçok açıdan ciddi zararlar verebilmektedir. Kendilerine çocukları koruma görevi yüklenen ebeveynlerin bilinçsiz ve sorumsuz paylaşımlar yaparak çocuklarına verebileceği zararların ulusal mevzuattaki görüntüsü incelenecektir.

1-Ulusal Mevzuata Göre Sharenting

1982 Anayasası ve Sharenting

1982 Anayasası, hem çocuk haklarına ilişkin özel düzenlemeler hem de temel ilkelerle çocukları koruma altına almaktadır. Anayasanın 2. maddesi Cumhuriyetin niteliklerini belirtirken Türkiye Cumhuriyet'inin 'sosyal devlet' olduğu hususunu açıkça belirtmiştir. Zayıf ve güçsüz kesimi korumayı amaçlayan sosyal bir devletin ise koruma kapsamına giren en önemli kesimi, çocuklardır (Akyüz, 2020).

Anayasanın 10. maddesi 3. fıkrasında kanun önünde eşitlik ilkesi açıklanırken çocuklar özel olarak belirtilmiştir. Öte yandan ailenin korunması ve çocuk hakları, 1982 Anayasasının 3. bölümünde sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler bölümünde 41. Maddede düzenlenmiştir. Maddeye göre Türk toplumunun temelini aile oluşturmakta olup devlet, aile ve çocukların korunması için her türlü tedbiri alabilmektedir. Ayrıca çocuğun ailesi ile doğrudan ilişki sürmesi, çocuğun yüksek menfaatinin ihlal edilmemesi koşuluna bağlanmıştır. Aksi taktirde devlet çocukları korumak için tedbir almak ile yükümlüdür (Akyüz, 2020; Serçemeli, 2020).

Yukarıdakilere ek olarak, 20. madde özel hayatın gizliliğine ilişkin olup herkesin aile hayatına ve kişisel alanına saygı gösterilmesi, 42.madde de eğitim ve öğretim hakkı, 50. maddede çalışma şartları ve dinlenme hakkı düzenlenirken, 61. maddede çocukların sosyal güvenlik açısından korunma gerekliliği belirtilmiştir. 58. madde ise lüzumlu durumlarda çocukları kötü alışkanlıklardan koruması için devletin tedbir alması gerekliliğine ilişkindir (Akyüz, 2020; Erişir & Erişir, 2018; Özdemir & Ruhi, 2019).

Ebeveynlerin, küçük yaşlardan itibaren çocuklarına yarattıkları dijital kimlikler yalnızca, düşünülmeden yapılmış hatalardan ibaret değildir. Ebeveynlerin, çocukları çok sık ve aşırı paylaşması anlamına gelen over-sharenting davranışlar, aynı zamanda yukarıda örneklendirilen haklar başta olmak üzere anayasa tarafından güvence altına alınan birçok hakkın da ihlal edilmesine sebep olmaktadır (Zorluoğlu Yılmaz, 2021).

Türk Medeni Kanunu ve Sharenting

Türk Medeni Kanun kapsamında sharenting eylemi incelenirken ilk dikkat edilmesi gereken hüküm 24. Maddedir. İlgili madde hükmü “*Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*” şeklinde olup, kişilik hakları hukuka aykırı şekilde ihlal edilen kimselere, bu saldırıdan korunma imkânı tanımıştır. Çocuklarının sağlık sorunlarından, yemek yeme alışkanlıklarına kadar her detayı binlerce takipçisi ile paylaşan ebeveynlerin bu paylaşımları hiç şüphesiz çocukların kişilik hakkını ihlal edebilecek niteliktedir. Ebeveynlerin paylaşımlarından ötürü sosyal hayatlarında günlük yaşayan çocukların kişisel gelişimi de diğer çocuklara nazaran daha güçtür (Akdi, 2016). Küçük yaşlardan itibaren bu hak ihlaline maruz kalan çocukların özel alan, gizlilik ve mahremiyet duyguları zarar görmektedir. Örneğin; 2021 Ocak ayında, gizlilik ayarları herkese açık ve yaklaşık 3 milyon takipçiye sahip ünlü bir anne, 10 yaşındaki kızının regl olmaya başlamasını, kızının yüzünün görüldüğü bir fotoğraf ile sosyal medya hesabından paylaşmıştır. Bu gönderi sosyal medya kullanıcılarını ikiye bölmüş, kullanıcıların bir kısmı gönderinin normal olduğunu savunurken, diğer kısmı çocuğun mahremiyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir (Onedio, 2021). Tartışmanın günlerce sürmesi, küçüğün fotoğraflarının farklı platformlarda diğer kullanıcılar tarafından da paylaşılarak yorum yapılması küçüğün gelişimini olumsuz etkilemenin yanı sıra kişilik haklarını da ihlal etmektedir. Ebeveynlerin veli olarak, çocuklarının kişilik hakkını koruması ve gözetmesi gerekirken bu hak ihlalini gerçekleştiren kişiler olması ise hem toplumsal hem hukuki açıdan sorun yaratmaktadır.

Ebeveynler velayet hakkının kendilerine tanıdığı hak ve yetkileri kullanırken, çocuğun kişilik haklarını ihlal etmemeye önem göstermelidir. Keza çocuklar, ebeveynlere koşulsuz şartsız verilmiş bir varlık değildir. Bu nedenle ebeveynler her alanda çocuklarının kişilik haklarını düşünerek gözetim yükümlülüğünü yerine getirmelidir (İmamoğlu, 2005).

Sosyal medya platformlarında; başkasına ait video, fotoğraf, ses gibi verilerin izinsiz paylaşılması özel hayatın gizliliğini ihlal eden eylemlerdendir (Kaya, 2015). Benzer eylemlerin ihlal niteliği taşımaması için ilgilinin rızası alınmalıdır. Kişilik hakkının düzenlenmesine haiz hükümlerden oluşan TMK m.24/2; kişilik hakkının zedelenmesine ilişkin verilen rızanın geçerliliğini üstün nitelikteki kamusal veya özel yarar şartına bağlamıştır. Çocukları üzerinde yürütmüş oldukları sosyal medya paylaşımlarında birçok ebeveyn, mahrem görüntülerin paylaşılması hususunda çocukların iznini almamaktadır. Çocukların geçerli rızası olmadan yapılan bu paylaşımlar TMK m.24/2 gereğince kişilik hakkı ihlalidir (Kaya & Kaya, 2017). Ayrıca algılama yetenekleri ve savunma olanaklarının kısıtlılığı göz önüne

alındığında çocukların rızası daha hassas değerlendirilmelidir. Çünkü çocuklar, ebeveynleri tarafından sosyal medyada bırakılan ayak izlerinin gelecekte hangi tehlikelere neden olabileceğini tam olarak fark edemeyebilirler (Uçak, 2021).

Over-sharenting paylaşımların ebeveynler tarafından gerçekleşmesi halinde velayet hakkı ve kapsamı da incelenmelidir (detaylı bilgi için bakınız (Dural et al., 2014; Grassinger, 2009; Zevkliler et al., 2008)). TMK m.335'e göre çocuk ana ve babanın velayetine tabiidir. TMK m.339 ise ana ve babaya, küçüğün yararını göz önünde bulundurarak, eğitimi ve bakımı hususunda karar alma yetkisi tanımıştır. Ebeveynler, bu hak ve yetkileri kullanırken velayet hakkı sınırları dışına çıkmamalıdır. Çocuğun yüksek yararı ise bu hakkın sınırlarını çizer (Dural et al., 2014). Çocuk Koruma Kanunu⁵, Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Türk Medeni Kanunu'nda; küçüğün menfaati farklı terimlerle adlandırılmış olsa da ortak amaç velayet hakkının sınırlarını belirlemektir (Batıgün, 2019). Ebeveynler, çocuk hakkında karar alırken; fiziksel, psikolojik, toplumsal, eğitimsel ve hukuksal vb. tüm olguları göz önünde bulundurarak karar almalıdır. Ayrıca günlük yararlardan ziyade, küçüğün ileriki yaşamı da düşünülerek uzun vadede yarar sağlayacak kararlara yönelmelidir. Çocukları üzerindeki hak ve sorumluluklarını kullanırken, onların yüksek yararını riske atmamalıdır (Uzun, 2020).

Sosyokültürel farklılıklar aynı toplum içinde dahi farklı aile yapılarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle 'çocuğun menfaati' kavramı keskin sınırlarla çizilememektedir. Velayet altındaki küçüğün; psikolojik, fiziksel ve duygusal gelişimi ve istismarı her olay ve çocuk için farklı sonuçlar doğurabilir. Somut olayların çocuğa etkilerini saptamak için yalnızca hukuki bilgiler yeterli olmamakta; pedagoji, psikoloji ve tıp alanında uzmanlardan da destek alınması gerekmektedir (Grassinger, 2009). Bu kapsamda sosyal medyadaki ünlerini arttırmak ve takipçi kazanmak için çocuklarını sıkça paylaşan ebeveynlerin eylemlerinin velayet hakkının sınırlarını aşip aşmadığı ve hangi sıklıkla yapılan ne tür paylaşımların sınır kapsamında kaldığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Toplumumuzda, özellikle ünlü anne ve babaların çocukları oldukça ilgi çekmektedir. Hatta çocuk doğmadan önce, anne ve babaya hayran olan birçok sosyal medya kullanıcısı, çocuklar için özel hesaplar açmaktadır. Hal böyle iken hem geleneksel medyada hem de sosyal medyada ünlü çiftlerin çocuklarını kısa reklam filmlerinde oynatmak veya resimlerini kullanmak için yüksek meblağlar teklif edilmektedir (Sabah, 2019). Ünlü ebeveynler kişisel sosyal medya hesaplarından, çocukları ve bir ürünü paylaşarak elde ettikleri kazançla belki de çocuklarının tüm eğitim hayatını garanti altına alabilme şansına kavuşmaktadır. Benzer durumlarda çocuğun özel yararı ve kişilik hakkının somut olaya göre ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir (Ertuğrul, 2021).

⁵ Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), Resmî Gazete 25876 (15 Temmuz 2005), Kanun No:5395

TMK m.336' ya göre evlilik devam ederken velayet hakkı ana ve babaya aittir. Ancak ebeveynlerden birisinin sosyal medyada sharenting eyleminin sebep olabileceği zararlarından korunmak için diğer eş TMK m.195' e göre hakimim müdahalesini talep edebilir (Taşkın, 2020).

Velayet hakkının yalnızca ana veya babaya verilmesini gerektiren durumlarda ise ebeveynlerin çocukları ile ilgili sosyal medya paylaşımları ve bunun etkileri de yargılamada dikkate alınmaktadır. Çocuklarının birçok halini sosyal medya hesabında paylaşan ve Instagram'da iki yüz otuz bin takipçiye sahip blogger anneye karşı eski eşi tarafından açılan velayet davasında annenin çocuklarının mahremiyetini ihlal etmesinin hukuki, sosyolojik ve psikolojik hususları mahkemece dikkate alınarak velayet babaya verilmiştir (Haber7, 2017). Velayet hakkının kullanılmasında en önemli husus çocuğun menfaati olduğundan ötürü bu hak sonsuz ve mutlak değildir. Boşanma/ evliliğin iptali sonucunda çocuk ile kişisel ilişki kurulmasına karar verilen ebeveyn, sharenting eylemi sebebi ile çocuğun menfaatini tehlikeye düşüren ebeveynin velayet hakkına müdahale edebilir. Mahkeme somut olayın özelliklerine göre koruyucu tedbirlere veya velayet hakkı değişikliğine karar verebilir (Çetinkaya, 2009; Grassinger, 2009).

Kişisel Verileri Koruma Kanunu, Unutulma Hakkı ve Sharenting

2016 yılında Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu oldukça yeni olmasına karşın gelişen teknoloji, özel hayat ihlalleri ve temel hak ve özgürlüklere karşı yapılan ihlaller karşısında hukukumuzda önemli bir yere sahiptir. KVKK m.3/d kişisel veri kavramını tanımlamaktadır. Maddeye göre, belirli yahut belirlenebilir her türlü bilgi kişisel veriyi oluşturmaktadır. Bireylerin; ismi, kilosunu, boyu, fiziksel özellikleri, telefon numarası, kredi kartı bilgileri, eğitim ve sağlık bilgileri, fotoğrafları, videoları vb. birçok unsur kişisel veri kavramına girmektedir. Tüm bu verilerin, kaydedilmesi, aktarılması veya depolanması gibi işlemler ise m.3/e'ye göre kişisel verilerin işlenmesi eylemine vücut vermektedir. KVKK'yı göz önünde bulundurduğumuzda ebeveynlerin, çocukları ile ilgili paylaştığı görüntüler, eğitimi ve sağlığı hakkında takipçileri ile paylaştığı bilgiler çocukların kişisel verilerini oluşturmaktadır. Kanununun 5. maddesi ise kişisel verilerin ancak ilgili kişinin, 'açık rızası' dahilinde işlenebileceğini belirtmiştir.

Ebeveynlerin, çocuklara ait kişisel veri niteliğindeki görüntüleri ve diğer verileri rıza almadan paylaşması, çocuklar büyüdüğünde ebeveyn ve çocukları mahkemede karşı karşıya getirebilmektedir. Roma'da 16 yaşındaki çocuk rızası olmadan, annesinin fotoğraflarını sosyal medyada sıkça paylaşmasından rahatsız olup annesinden şikayetçi olmuştur ve mahkeme yargılama sonucunda paylaşımların sosyal medyadan kaldırılmasına ve tazminata hükmetmiştir. Mantova kentinde ise benzer bir dava görülmüş olup mahkeme fotoğrafların sosyal medyadan kaldırılmasına hükmetmiştir (Övgü, 2018). Ebeveynler tarafından

Flickr’da paylaşılan görüntülerin, yüz tanıma sistemlerini geliştirmek amacıyla hukuka aykırı olarak işlendiğini iddia edilmiştir (Hill & Krolik, 2019). Çocuklarının rızalarını almadan, kişisel verilerini işleyerek paylaşan ebeveynlerin ihlallerden sorumluluğu kaçınılmazdır (Uçak, 2021).

KVKK’da çocuklar hakkında özel düzenleme bulunmadığı için TMK hükümlerine göre değerlendirmek gerekmektedir. Ancak çocukların vereceği rızanın geçerliliği, ayırt etme güçleri ve idrak kabiliyetleri göz önüne alındığında doktrinde tartışmalara sebep olmuştur. Bizimde katıldığımız görüşe göre; zaten koruma altında olan çocuklar, teknolojinin ve sosyal medyanın tehlikelerini tam olarak algılayamayacağı için sharenting eylemine verecekleri rıza geçersiz olup kişisel verilerin işlenmesi hukuka aykırıdır (Erdoğan, 2019). Diğer görüşe göre ise küçük, vereceği rızanın sonuçlarını idrak edebilip ve makul surette hareket edebilme kabiliyetine haizse ayırt etme gücü vardır. Bu sebeple ayırt etme gücüne sahip sınırlı ehliyetsiz küçüğün vereceği rıza geçerlidir (Ertuğrul, 2021; Uçak, 2021).

Ebeveynler tarafından yapılan paylaşımların sonuçları ağır olsa da telafisi imkânsız değildir. KVKK m.7’ye göre çocuklar, kendilerine ait kişisel verilerin silinmesini ve yok edilmesini talep edebilir (Ertuğrul, 2021).

Unutulma hakkı, bireylerin internet üzerinden kendileri ile ilgili bilgilere, fotoğraflara ve verilere yer verilmemesini isteme hakkıdır. Unutulma hakkını, kişisel verileri koruma hakkından bağımsız olarak düşünemeyiz. Her iki hakkın temelinde, bireylerin geçmiş yaşamlarında kendilerini rahatsız eden eylemlerin sürekli gün yüzüne çıkarak rahatsızlık yaratmasını engellemek ve özel alana saygı yatmaktadır (Elmalica, 2016; Karan, 2018; Küpeli, 2016). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararda unutulma hakkını şöyle açıklamıştır: ‘‘Unutulma hakkı, *üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir.*’’ (YHGK,17/06/2015).

Anayasa Mahkemesi bir kararında ise, bilişim teknolojisinin sağladığı kolaylık ve bilgilerin uzun süre internet ortamında saklanabilmesi kişiler hakkında önyargıya sebep olabilmekle beraber kişinin manevi bağımsızlığına ve haysiyetli yaşam sürebilmesinin önünde engeldir (AYM, 03/03/2016).

Teknolojinin ve sosyal medyanın hayatımızda kapladığı yeri düşündüğümüzde bireylerin sırları ve özel alanları kontrolü zor bir şekilde herkese yayılabilme tehlikesi altındadır. Bununla birlikte, yıllar önce bireylerin yaptığı hatalar aniden ortaya çıkarak bireyin tüm hayatını etkileyebilmektedir.

KVKK, çocuklara ilişkin unutulma hakkını ayrıca düzenlememiştir. Ancak 2016/679 sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü⁶, unutulma hakkının anlaşılması açısından önemli yer tutmaktadır (Yavuz, 2020). ABGVKT m 17/1 silme hakkı adı altında unutulma hakkını düzenlerken; veri sahibine, kendisini ilgilendiren bilgilerin silinmesi amacıyla kontrolöre başvuru hakkı tanımıştır (Ertuğrul, 2021). Ebeveynlerin yapmış olduğu paylaşımlardan rahatsızlık duyan çocuklar, paylaşımın yapıldığı sosyal medya platformuna Tüzük'ün m.17/1/c bendine dayanarak başvuru yapabilmektedir. Kişisel verilerin kaldırılmasını talep eden çocukların, talepleri “işleme faaliyetine yönelik ağır basan meşru bir gereke bulunmaması” durumunda kabul edilir. Bu sayede çocuk ve ebeveynler arasındaki çatışma yargı önüne taşınmadan çözülür. Ancak, ülkemizde unutulma hakkı ancak mahkeme kanalı ile erişim engelleme kararı verilmesi neticesinde çözümlenmektedir (Yavuz, 2020). Çocuğun, ailesinden şikayetçi olması psikolojik olarak küçüğü etkilemekte olsa da yukarıda verilen örneklerden de görüleceği üzere yargılamaya konu olabilmektedir.

Türk Ceza Kanunu ve Sharenting

Anne veya babası ebeveynlikleri üzerinden fenomen olma hayaline sahip olan çocukların, küçük yaşlardan itibaren mahremiyet alanı ihlal edilme tehlikesi altındadır. Ailecek gidilen tatillerde dahi sürekli videoları çekilen ve mutlu görünmeye zorlanan çocuklar ileriki yaşamlarında beğenilme kaygısı ve sürekli onaylanma ihtiyacı hissedebilir. Ayrıca duygusal yönden henüz gelişme aşamasında olan bu çocuklar, hiç tanımadıkları onlarca insanın olumlu ya da olumsuz eleştirilerine maruz kalabilmektedir. Çocukların bulunduğu postlara yapılan kırıcı ve negatif yorumlar onların gelişimini, duygusal zekasını ve özgüvenini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca ebeveynlerini rol model alan çocuklar, tüm özel anlarının ve görüntülerinin paylaşımını zamanla normalleştirmeye başlayabilirler. Bu nedenle hayatlarının ilerleyen dönemlerinde pişmanlık duyabilecekleri olaylar ile ilgili dijital dünyaya ayak izi bırakma tehlikesi altında kalabilmektedirler (Sezerer Albayrak, 2020b).

Aile ve çocuğun korunması amacıyla birçok kanunla TCK'da da düzenlemeler yapılmıştır. Sharenting eylemi teknolojinin gelişmesiyle hayatımıza çok hızlı girmiştir. TCK'da sharenting bazında özel düzenleme olmasa da bu eylem birçok suç tipinin içerisinde görülebiliyor. Örneğin; TCK m.232 Kötü Muamele suçu ve m.233 Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali suçu düzenlenmiştir. Ayrıca, çocukların güvenliği ve esenliğinden sorumlu ebeveynlerin, çocuğun psikolojik, fiziksel ve ruhsal gelişimine zararlı olabilecek davranışları ve ihmalleri çocuk istismarı olarak değerlendirilmektedir. Yine, blogger annelerin işbirliklerine uygun konseptlerle çocuklarını hazırlamaları,

⁶ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönetmeliği (AB) 2016/679, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi (27 Nisan 2016) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>

fotoğraflarını çekmeleri ve çocuklarının sevimliliğini reklam ve ekonomi sektöründe kullanmaları çocuğun ekonomik istismara maruz kalmasının örneğidir (Parsa & Akmeşe, 2019). TCK m.226' da müstehcenlik madde başlığında, çocukların ticari sömürüsü düzenlenmiştir.

Yargıtay bir kararında özel hayat kavramını “Kişinin sadece gözlerden uzakta, başkalarıyla paylaşmadığı, kapalı kapılar ardında, dört duvar arasındaki yaşantısı ve mahremiyetinden ibaret değil, herkesin bilmediği veya bilmemesi gereken, istenildiğinde başka kişilere açıklanabilen, tamamen kişiye hayat olayları ve bilgileri içerir” şeklinde tanımlamıştır (Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 01/07/2013). Çocukların; paylaşmak istemeyeceği ya da sadece belirli bir kesim ile paylaşmak isteyeceği fotoğrafların, blogger anneler tarafından herkese açık ve yüksek erişimli hesaplarda paylaşılması özel hayatın gizliliğini ihlal etmektedir (Uzun, 2020). Avustralya’ da bir çocuk, yatak odası ve tuvalet gibi özel alanlarda içinde olmak üzere fotoğraflarını Facebook’tan arkadaşları ile paylaşan ebeveyninden şikayetçi olmuştur (May, 2016). Yukarıda bahsi geçen örnekler ve dava, ebeveynlerin çocukların özel hayatının gizliliğini ihlal niteliğinde olup Türk blogger anneler tarafından da sıklıkla gerçekleşen eylemlerdir. TCK m.134’te özel hayatın gizliliğini ihlal suçu müeyyidelere bağlamıştır.

İkiz çocuklarının, tuvalet eğitimlerini çevrimiçi ağlarda paylaşan bir anne, daha sonra bu görüntülere pedofili bireylerin ulaştığını, görüntüleri indirdiğini, değiştirdiğini ve zararlı sitelerde kullanıldığını öğrenmiştir (Sezerer Albayrak, 2020a). Ebeveynleri tarafından, mahremiyetleri ihlal edilen çocuklar pedofili tehlikesi ile karşı karşıyadır (Duygulu, 2019). Bu eylemler, TCK m.135 kişisel verilerin kaydedilmesi, TCK m.136 ise kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme suçuna da vücut verebilir.

Ülkemizde çocukların uzun yıllar aileye bağımlı yaşadığı ve geleneksel Türk aile yapısı göz önüne alındığında, ebeveynlerin sharenting eylemi yukarıda bahsedilen suç tiplerine uysa da çocuklar tarafından şikayette bulunma ve korunma talebi oldukça düşüktür (Kaya & Kaya, 2017).

Sonuç

İnsan sosyal bir varlıktır. Yaşadığımız topluma ve çağa göre sosyallik algımız değişimlere uğrayabilir. Teknolojinin ilerlemesi de bireylerin iletişim kurma şekli üzerinde oldukça önemli yer kaplamaktadır. Yıllar önce aile albümleri oluşturarak anılar biriktiren bireyler, bu eylemlerini sosyal medya çağında çeşitli platformlarda fotoğraf ve videolar paylaşarak gidermeye başlamıştır.

Sosyal medya kullanıcılarının birçoğu, yakın çevresi ile yaşamlarının belli kısımlarını paylaşmaktan mutluluk duymaktadır. Kullanıcılar kendileri için önemli günleri ve kişileri, kişisel hesaplarından paylaşarak dostları ile etkileşim içinde kalmaktadır. Birçok sosyal medya kullanıcısı, çocuklarının mezuniyetini, doğum günlerini ve yaş günlerini hesaplarında yakın çevreleri ile paylaşmaktadır. Bu

paylaşımlara gelen beğeniler, kişileri mutlu etmekte ve yeni paylaşımlar yapmaya motive etmektedir. Ancak çalışmanın önceki kısımlarında dijital ebeveyn olarak nitelendirilen kullanıcılar bu paylaşma eylemini, diğer kullanıcılara nazaran daha fazla gerçekleştirmektedir. Kişisel ve özel bilgiler de dahil olmak üzere çocukları hakkında çok fazla bilgi ve veri paylaşımında bulunan ebeveynler, farkında olmadan çocuklarının özel alanını ihlal edebilmektedir.

Çocukların korunması amacı ile ulusal ve uluslararası mevzuatta birçok düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeler çocuğun fiziksel olarak korunmasının yanında psikolojik açıdan korunmasına da önem verir. Ebeveynlerin, bazen iyi niyetle bazen de farklı sebeplerden ötürü yapmış olduğu over-sharenting paylaşımlar çocuğun gelişimini etkileyebilmektedir. Kanun koyucunun, çocuk haklarının ihlalini engelleyici düzenlemelere birçok mevzuatta yer vermesi konunun önemini kavranması açısından önemlidir.

Sharenting eylemi gerek şimdiki yaşamında gerekse gelecek yaşamında çocuklar için tehlike arz etmektedir. Muhtemel zararların önüne geçmek için ebeveynlerin bu konuda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ebeveynler, çocukların her anını paylaşmaktan kaçınmalıdır. Çocukları konu edinen paylaşımlar üzerinde titizce düşünülmelidir. UNICEF/NORVEÇ'in, sharenting eyleminin çocuklar üzerindeki etkisini göstermek için 2021 yılında 'Stopsharenting' başlığı ile yayınlamış olduğu video (Unicef, 2021) ve benzer uyarıları içeren haber kaynakları yaygınlaşmalı ve toplumsal bilinç artırılmalıdır. Çocukları, kötü niyetli insanlardan koruyabilmek için ayarları herkese açık olan sosyal medya hesapları üzerinden paylaşım yapılmamalıdır. Bunun yerine sadece yakın çevre ile etkileşim halinde olunan gizli ve kişisel hesaplar tercih edilmelidir. Ayrıca toplumsal kuralların uygulanabilirliğini arttırmak için hukuk normları ile desteklemek gerekmektedir. Kanunların ilgili hükümleri etkin şekilde uygulanarak çocuk haklarını korumak gerekmektedir. Ancak çocukları ebeveynlere karşı koruma gereksinimi ortaya çıktığında dahi çocukların etkilenebileceğini unutmamak gerekir.

Kaynakça

- Acun, R. (2000). İnternet ve Telif Hakları. *Bilgi Dünyası*, 1(1), 5-25. <https://doi.org/10.15612/bd.2000.388>
- Akdi, M. (2016). Ana-Babanin Çocuğun Fotoğraf Ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 123-144.
- Akyüz, E. (2020). *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması* (7 ed.). Pegem Akademi.
- Aslan, A., & Ünlü, D. G. (2016). Instagram Fenomenleri ve Reklam İlişkisi: Instagram Fenomenlerinin Gözünden Bir Değerlendirme. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 41-65.

- Ayhan, H., & Öztürk, E. (2021). Dijital Dünyada Ebeveyn Olmanın Görünürde Normal Bir Yansıması Olarak Paylaşan Ebeveynlik (Sharenting): Sharenting as an Apparently Normal Reflection of Being a Parent in the Digital World: A Literature Review. *Turkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences*, 18, 165-177. <https://doi.org/10.5336/forensic.2021-82082>
- Batıgün, E. S. (2019). *Milletlerarası Özel Hukukta Çocuğun Aile İçinde Korunması* [Doctoral, Marmara Üniversitesi]. ProQuest. İstanbul.
- Brosch, A. (2016). When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook. *The New Educational Review*, 43(1), 225-235. <https://doi.org/10.15804/tner.2016.43.1.19>
- Collins. (2022). Definition of 'sharenting'. In *Collins English Dictionary*. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting>
- Çetinkaya, V. (2009). *İnsan hakları Hukuku açısından Velayet hakkı* [Doctoral, Marmara Üniversitesi]. ProQuest. İstanbul.
- Çimke, S., Gürkan, D. Y., & Polat, S. (2018). Child rights neglect in social media: sharenting. *Güncel Pediatri: Journal of Current Pediatrics*, 16(2), 261-267.
- Dural, M., Ögüz, T., & Gümüş, M. A. (2014). *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (9 ed.). Filiz Kitabevi.
- Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin Çocuklarını Sosyal Medyada Teşhiri: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 195-208.
- Duygulu, S. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafları Paylaşmanın Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi. *TRT Akademi*, 4(8), 428-487.
- Elmalıcı, H. (2016). Bilişim çağının ortaya çıkardığı temel bir insan hakkı olarak unutulma hakkı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65(4), 1603-1636.
- Erdoğan, C. (2019). Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 2445-2467.
- Erişir, R. M., & Erişir, D. (2018). Yeni Medya ve Çocuk: Instagram Özelinde “Sharenting” “Paylaşanabalık” Örneği. *Yeni Medya*, 4, 50-64.
- Erkan, S. (1989). Çocuk Hakları Üzerine. *EGİTİM VE BİLİM*, 13(73).
- Erten, S. (2009). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesi Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. EBSCOhost.
- Ertuğrul, M. (2021). Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi.

Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi(2), 513-564.
<https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.886576>

Grassinger, G. E. (2009). *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (1 ed.). XII Levha Yayıncılık.

Haber7. (2017). 'Blogger' Anneye Şok Suçlamalar. Retrieved 30.05.2022 from <https://www.haber7.com/guncel/haber/2366855-blogger-anneye-sok-suclamalar>

Hill, K., & Krolik, A. (2019). *How Photos of Your Kids Are Powering Surveillance Technology*. The New York Times. Retrieved 30.05.2022 from <https://www.nytimes.com/interactive/2019/10/11/technology/flickr-facial-recognition.html>

İmamoğlu, S. H. (2005). Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(2), 183-218.
https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000404

Karan, U. (2018). İnternette Haber Arşivlerinde Unutulma Hakkı: İfade Özgürlüğü İhlali mi, Özel Yaşama Saygı Hakkının Doğal Sonucu Mu? *Legal Hukuk Dergisi*, 16(189), 4201-4254.

Kaya, G. İ., & Kaya, U. (2017). Bir Ebeveyn Pratiği Olarak Sharenting/ A Parental Practice: " Sharenting". In *In Current Debates In Education* (Vol. 5, pp. 443-455). IJOPEC Publication.

Kaya, M. (2015). *Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme - İnternet - Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması* (1 ed.). Seçkin Yayınevi.

Koç, S., & Kaynak, S. (2009, 2009). Yeni Medya Olarak İnternet ve Hukuki Kişisel Güvenlik. XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri, İstanbul.

Küpeli, C. (2016). Şiddet Mağduru Kadınların Unutulma Hakkı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 229-239.

Maraşlı Dinç, Y. (2019). Ölümünden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Hukuki Akibeti: Dijital Miras. *TBB Dergisi*, 142, 273-287.

May, A. (2016). *18-year-old sues parents for posting baby pictures on Facebook*. Retrieved 30.05.2022 from <https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2016/09/16/18-year-old-sues-parents-posting-baby-pictures-facebook/90479402/>

Medin, B. (2017). Dijitalleşen Dünyada Fikri Haklar Sorunu. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 51-68.

Onedio. (2021, 2021). *Kızı Melisa'nın Regl Olduğunu Duyuran Ceyda Düvenci, Gelen Eleştirilere Cevap Verdi!* <https://onedio.com/haber/ceyda-duvenci-kizi->

melisa-nin-regl-oldugunu-instagram-dan-duyurunca-buyuk-tartisma-yaratti-952358

Övgü, P. (2018). *Oğlunun fotoğraflarını izinsiz sosyal medyada paylaşan anne suçlu bulundu.* BBC. Retrieved 30.05.2022 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42604622#:~:text=İtalya%27da%2016%20yaşındaki%20bir,mücadelesine%20babası%20da%20destek%20vermişti.>

Özdemir, H., & Ruhi, A. C. (2019). *Çocuk hukuk* (3 ed.). On İki Levha Yayınları.

Parsa, A. F., & Akmeşe, Z. (2019). Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 163-191.

Sabah. (2019). *Burak Özçivit'in oğlu Karan'a 1 milyon TL'lik reklam teklifi! Burak Özçivit ile Fahriye Evcen'in oğulları Karan'a teklif yağdı.* Sabah. Retrieved 30.05.2022 from <https://www.sabah.com.tr/magazin/2019/12/19/burak-ozcivit-in-oglu-karana-1-milyon-tlik-reklam-teklifi-burak-ozcivit-ile-fahriye-evcenin-ogullari-karana-teklif-yagdi>

Serçemeli, C. (2020). Ebeveynlerin Sosyal Medyadaki “Over-Sharenting” Davranışlarının Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi. *Turan-Sam*, 12(48), 229-237.

Sezerer Albayrak, E. (2020a). Sosyal Medya’da Çocuk Mahremiyeti: Ebeveynlerin Instagram’daki Çocuk Mahremiyetine Bakış Açıları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1211-1226. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.787870>

Sezerer Albayrak, E. (2020b). Youtube'un Çocukları. In *#Dijiçocuk* (pp. 1-30). Gazi Kitabevi.

Steinberg, S. B. (2016). Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media. *Emory Law Journal*, 66(4), 839-884.

Taşkın, Ö. Ö. (2020). Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 239-262.

Uçak, M. (2021). Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 3(1), 41-60.

Unicef. (2021, 2021). *UNICEF Norway - Stop Sharenting (2021)* Youtube, German PSAs / PIFs. <https://www.youtube.com/watch?v=MVDd6ksBj7A>

Uzun, S. (2020). Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Görüntüsünün Sosyal Medyada Paylaşılması Ve Ortaya Çıkabilecek Hukuki Meseleler. 16.

Vural, Z. B. A., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382.

WeAreSocial, & Hootsuite. (2021). *Dijital 2021:Turkey*.

Yavuz, C. (2020). Sosyal Medya Ebeveynliği ve Çocukların Unutulma Hakkı. *İzmir Barosu Dergisi*, 85(1), 15-52.

Yazıcı, T., & Özel, M. (2017). Educational and interactive dimension of motherhood on social media: A research on instagram. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5 S), 1715-1730. <https://doi.org/10.24289/ijsser.332140>

Zevkliler, A., Havutçu, & Gürpınar, D. (2008). *Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)* (6 ed.). Turhan Kitabevi.

Zorluoğlu Yılmaz, A. (2021). Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları. *Selçuk Law Review*, 29(4), 3383-3417. <https://doi.org/10.15337/suhfd.972124>

Mevzuat:

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönetmeliği (AB) 2016/679, (27 Nisan 2016), Avrupa Birliği Resmî Gazetesi <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>

Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), (15 Temmuz 2005), Resmî Gazete 25876, Kanun No:5395

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun Kanun, (23 Mayıs 2007). Resmî Gazete, Kanun No:5651

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), (7 Nisan 2006). Resmî Gazete, Kanun No: 6698

Türk Ceza Kanunu (TCK), (12 Ekim 2004). Resmî Gazete 25611, Kanun No 5237

Türk Medeni Kanunu (TMK), (8 Aralık 2001). Resmî Gazete 24607, Kanun No 4721

Mahkeme Kararları:

AYM, Anayasa Mahkemesi. Başvuru Numarası: 2013/5653 (2013/5653)

Yargıtay, Yargıtay 12.Ceza Dairesi. K.2013/17900 (01/07/2013)

Yargıtay, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K.2015/1679 (17/6/2015).

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.